

stijepo mijović kočan

BALADA O ČOVJEKU KOJI SE USPINJAO

RAZGOVOR S LARBAUDOM

moj Larbaud — koliko riječi
trebalo je to odšutjeti — uvjeravam te
možda donijeti ritam dalekih žena
ili zuj onih mora, onih djetinjstava
tako nešto, egzotično, za zabavu
ali ne otići nikada tamo
naročito paziti da se nikada
ne vratimo ovamo
da ovdje uopće ne bivamo
naročito paziti da nas ne opaze
ovdje je to od osobita značaja
il faut vivre n'est pa
la loi c'est la loi, n'est pa
nada mještati panjema eš
mon vieux s tobom pričam oprezno
sa svima se mora pričati oprezno mon cher
Larbaud
i razgovor s tobom smišljam da bih se rekao
kako se ne trpim ni ovdje ni onamo
mon ami — prijatelji su me rasporedili među
figure
pa ih pomiču da me pomiču do žrtve kralju
partija je partija to je igra ovisi o pregovorima
i reci onda nije li trebalo muški odšutjeti
ali ja — nevoljni sveti brbljivac
moj elementum mather sacra est
i ponavljam grešku zdušno se pjesmi dajući
ta po čemu bismo se inače prepoznali

NE PRIPADAM I NISAM

ponavljam sabrano u sebi
ja nisam taj i ja nisam takav
to moram stoput ponoviti da se održim
da budem sposoban susresti svoje lice u
ogledalu

inače ne bih mogao smiriti se
ne bih mogao podnijeti sebe a da ne kažem
ne pripadam i nisam
ja to ne mogu ja to neću ja nisam za to
onda mi je lakše premda sam i dalje tako sam
premda je sve kao što je bilo i kao što će biti
a bit će
tako kako je i bilo i kako jest i kako mora
biti

ali ja
moram ostati uspravan moram svom sinu
sačuvati uspravna oca
možda je to ludost preda veza s postojbinom
starenje

ili iskonsko ono neoznačivo
pa sam suprotan drugačiji neću ne dam se
ne mogu me zanimati ne mogu mi ništa
ne mogu ništa ovome u meni e tomu ne mogu
ništa

to će ih nadrastiti nadjačati nadživjeti
u to moram vjerovati iako su i oni od iskona
iako će sukob trajati uvijek stalno uvijek
ali da bih bitisao
da bih podnio svoje dneve i sebe samoga
ponavljam u sebi čvrsto odrešito:
ja ne pripadam ja nisam ja neću nikada
nikada neću to i neću tako
ja nisam taj nisam takav i definitivno se
odričem
svega toga

BALADA O ČOVJEKU KOJI SE USPINJAO

čovjek, starac već, a mogao bi biti i moj otac
uspinja se uz strminu, hvata rukama šiblje,
drač, krš
sav umrljan zemljom, sav izboden ostrim
kamenjem
puzi centimetar po centimetar, trbuh mu je
isječen i ruke, obrazi išibani
zaokupljen samo svojom rabotom, vere se
predano, mučno
a s druge bi se strane mogao uzšetati na vrh,
lagano
govore i gledaju ga, a on nikoga ne gleda,
upio se tijelom u stijenje
a kad je hrupnuo niz vrlet grabeci nesuvislo
rukama kao kliještima
kad se sljuštio u dno, a po njemu, okrvavljenju,
popadalo granja
i zemljurine i žila i kamenja i vlažnih bijelih
crva
rekli su — eto, tako se uludo penje od mladost-
ti, uvijek na isti način
a star je već i neće uspjeti ovako izmlačen
i mlohav
ali čovjek, tek što se pribrao od nesvjestice
okrenuo se na bok pa na trbuh i ispružio
ruke
da se stane verati

BALADA O POBOŽNOM ODGOJU

dječak, pun svjetova i čudesa, spreman je
otvoriti se
zvucima odnekud
materino je lice u crkvi, pripremljeno, ozbiljno
a u slici se naslućuju odaje
u koje će jednom ući mili dječak

bogorodica iza stakala zauzeta je
svjetlo vitraillea čini da su staze na tlu
sapletene

a kroz odškrinuta vrata
podne je
(i bujni, krepki vrt...)

iza svih oltara (osmotrivši lice žrecu)
i putova kroz osobe i dane, kroz lica (lica?)
sam (bez vjere) stojim, igru nudim svecu
namigujem rastu trava, lijetu krilatica

POPODNE (ILI VEĆ PREDVEČE)

kroz stakla višekatnice gledam ravnodušno
(ali ipak napet, čekajući što li će telefonirati,
koliko i pošto i kojim transportom)
a kiši, nebo liči na trule konjske kosture
odjednom — onamo zamjećujem figuru
(vidim kao u snu, u vodi, kroz stakla, a ne
čujem)
neki čovjek kroz prozor mahnito baca aparate
(televizore, projektore, stolice, odijela lepršaju
zrakom kao laticice)
vidim kako su dojurila bijela kola, izjurili
bijeli ljudi
hitro nestali u otvoru bloka kao u nekim
ustima
čekam sada da ga izvedu, motrim hoće li se
otimati

onda ga spazim: go je, kao štapić na vrhu
nebodera
i kad se Vinuo u ambis, padao je razapetih
udova
(kao kukac kojeg je zatekla oluja te strada u
pljusk)

automobili su ujednačeno promicali

I U MASI STIJEŠNEN

masa nešto skandira nečemu se divi nešto više
ona nešto neće onda nešto hoće masa kreće u
galop
radna masa vikačka masa svejedno mi je
mene čeka cvijet
on sve odavno zna i cvjeta
on je moj simbol moja zastava moj cilj
i u masi stiješnjen žudim ga
hoću izaći odavde
ali ne mogu od tjelesa
osmatram rulju da smislim plan
a tada

opažam da svaki na prsima ima
po jedan onakav cvijet

zatečen uščuđen viknuo bih
ali zanijemio sam ustrašen

dok me guraju
i hitaju tako s mojim cvijetom nekamo
zaneseni odlaze

mediteranskog podneblja na vrlo preciznu formulu čije će joj valencije dati pravu mjeru: označeni će proširivati svoje označitelje a slika će tek tada dobiti onu širinu koju je izvan teksta vidjeti. (Pjesma »S kopna«:

»Tu loši snovi, more tamo
okupan otok, gradili ga često
sadnica pregršt, mašklin, motika
malo bih, daš li, kopao«).

Slučaj Andriane Škunce donekle je sličan Zidićevu, i to kako po ekonomiji označavanja, tako i po preciznosti, oštini gledanja. I u ove pjesnikinje slika koja je u riječi izrasta van i tvori novi prostor svoje protežnosti — prostor *oko* riječi koja je nosi (označuje).

III Tekst: talog razbijene slike

Primjer Tončija Petrasova Marovića u cijelosti je drugačiji od svih ovdje navedenih. Njegovu poemu *More koje leti* (1962) moguće je shvatiti kao sabirište krhotina netom razbijene slike. Ovaj pjesnik, služeći se neodaističkim postupcima pisanja (kolažiranja) gradi izuzetno čvrsto tkivo znakova, znakova koji odolijevaju svoj erupciji značenja unutar okvira teksta. Petrasov Marović nastoji razbijenu cjelinu mediteranskog prostora ponovno sabiti, ponovno učiniti cjelinom. Čitajući poemu *More koje leti* pred nama iskrsavaju potpuno raznorodna značenja postavljena jedna do drugih; riječi se naoko međusobno odjeljuju, unutar njihova niza vrlo često nema logičkog poretka. Čitav tekst postao je disperzno polje znakova, ali i kao takav on se drži slikovitosti, i to čisto mediteranske.

Kada smo rekli da je u Dragojevića došlo do razdiobe subjekta, do korelacije Ja-subjekta i subjekta-krajojlika, tada smo naglasili da je upravo ovaj moment važan za novije hrvatsko pjesništvo stoga što je njime iskazan i jedan drugačiji tretman Čovjeka, njegove nazočnosti u tekstu. I naglasili smo da je knjigom *Kornjača i drugi predjeli* na stanovit način dokinuta svevlast Čovjeka, da je tu izrečen ishod bitke Čovjek-stvari, da subjekt dijeli volju sa stvarima, a stvari (volju) s njim. Na taj je način došlo do ravnovjesja između njih, svijet je podijeljen ravnopravno na dva dijela koja se međusobno prožimaju — poštujući autonomnost drugoga. U pjesništvu T. P. Marovića ovoj razdiobi mjesta i (kao razdiobi moći (volje) nije izrečen konačan sud: mi pratimo dramatičan tok bitke subjekta sa stvarima, krhotine negdašnje slike (mediteranskog) krajolika čvrste su toliko da se mogu opirati čovjekovoj namjeri da ih slaže; organizira; klasificira; imenuje (...).

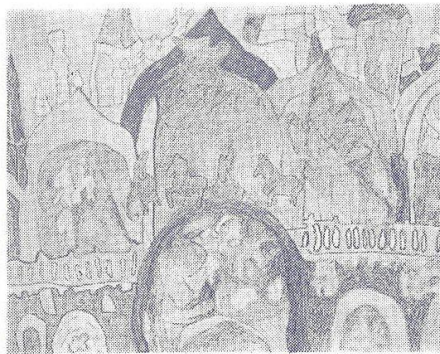
Pisanjem se ne sugerira nikome da učini to i tako, pisanje se odvija i ništa više; ono tek sabire (taloži) ostatke ovog sukoba, ono (sabirući) i sebe potvrđuje.

U novijem hrvatskom pjesništvu, prema tome, slika Mediterana na taj način postaje poprište jedne sveobuhvatne bitke: bitke čovjeka i stvari. Ima li sretnije izabranog mjesta?

1) U ovom tekstu služili smo se isključivo onim primjerima iz novijeg hrvatskog pjesništva gdje je bilo moguće uočiti određenu tendenciju prema reorganizaciji slike Mediterana (mediteranskog krajolika) u pjesnički tekst. To je, prema tome, samo jedan vid prihvaćanja Mediterana u hrvatskom (novijem) pjesništvu, što ne znači da se i u nekih drugih, ovdje nespominjanih pjesnika ne mogu uočiti mediteranski tragovi (primjerice: M. Ganza, A. Stamač, D. Horvatić, N. Petrak, J. Fiamengo, L. Paljetak, Lj. Miška, I. Rogić Nehajev, N. Petrić, M. Stojčević...), no nas je zanimala ovdje jedino uloga slike (krajolika), pa smo se jedino iz tih razloga i poslužili navedenim primjerima.

tomislav marijan bilosnić

UMNOŽI LJUBAV

Velika travo, istočno sunce,
pošalji mi snagu ovdje, na asfalt, da uzmognem
rukama svojim držati djecu.
S jedne strane dolaziš Ti sa svježom vodom,
s druge strane ja s tek proklijalim biljem.
Djeca zriju u olujnom polju.

Prolaznici na ulici
naviru kao vatra.
Ali, u najnaivnijim pojavama
iskrsavaju ludaci i sve to ruše,
pa se vrijeme stropoštava
s plaveti u bjelilo.
To me zaustavilo.

Ljudi koji jedu ribe.
Tuga kad se u nas useli,
kao velika ptica, samo je osušeno drvo.
Sreća, stablo velikog ploda jagode.
On ljubi mnogo žena, njegovo je čelo sjajno

i ubrzo će čuti odlučan zov
s druge obale.

Kad se noć-srce strpljivo stegne
ti se pojavi svečano
sidi u vrt
i usni.
Tad ću te tajnim dodirom vratiti
na površinu.

A mene zato ništa više nema.
Dobro je da tako jednostavno mi znanavijek
ostajemo.
Umnoži svoju ljubav i onda je podijeli.
Bez straha kome će pripasti.
Svātko od nas
nosi svoju svjetlost koju tama čvrstom čini.
Iz tebe dobrota dolazi kao preobražaj mrvice
u svemir.

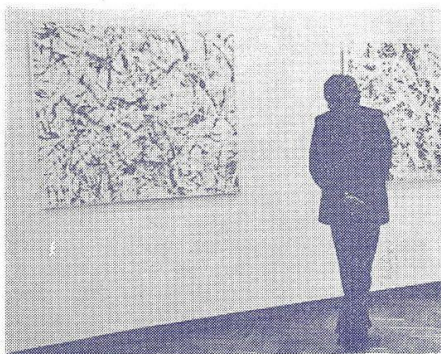
Oni na koncu vide gdje je krhko
i spuštaju se niže, a ja putovanje svako
završavam
u daljnjem nejasnom usponu.
Raspознаje se tako: kad se dvije duše
jedna prema drugoj uprave, jedna od njih
drugu
izokreće.

Veliki klas je mlad i zreo,
mi ga unosimo u kuću
da bismo mogli živjeti,
i duša nam postaje plava.

Bio je to grom: beskonačna, stoljetna
toplina.
Tekla je tajanstvena voda,
zanavijek nestade u visinama.
Osta samo pukotina za gmaza,
trenutak u kome se ništa ne da postići.

Rastu mi kandže dok se oblačim
u svijetle halje.
U žitnicama praznim,
događaju se ljubavi jednostavne
i nesumnjivo javne,
a zatim potrebno je još uvjeriti djevojčice
kako ću završiti u raj
kao u lijepo namještenoj sobi.

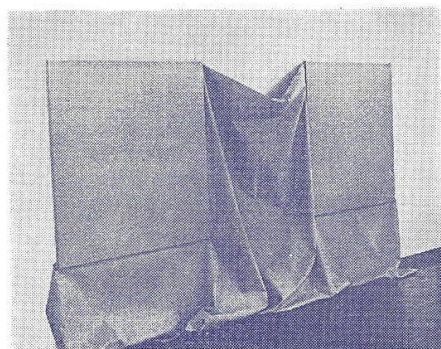
Kuda lijepa žena s novorođenčetom?
Zbog njega oko tvog ognjišta spokoj vlada
i vatra se uvijek održava.
Ali on štita nema, ni mača s kojim će
prinuditi
vrata da se otvore.

braco dimitrijević: »neke od najnovijih slika«, 1972.

giovanni anselmo: »ulaz u delo«, 1971.

barry flanagan: »avgust 1«, 1969.

kolicina prijavljenih umetnika (Jannis Kounellis, Giulio Paolini, Antonio Dias), čija su dela bila registrovana i reprodukovana u katalogu, u međuvremenu otkazala svoje učešće. Ipak, među onima koji su ustupili svoje radove bilo je niz značajnih autora čija su stanovišta vrlo indikativno tumačila problematiku o kojoj je ovde bilo reči. Među njima, Daniel Buren je jedini od samog početka svoga delovanja konstantno i isključivo koristio materijal platna: on je, naime, prigodom svakog svog nastupa izlagao uvek isti obrazac sastavljen od serije vertikalnih pruga formata 8,7 cm, pa je upravo tim stalnim i svesnim ponavljanjem uspeo da tokom vremena ostvari učinak trenutne prepoznatljivosti vlastitog umetničkog prisustva, čime je jednom krajnje anonimnom znaku pridao karakter maksimalno personaliziranog značenja. Na zagrebačkoj izložbi Buren je fragmente svog plavo-belog dezena postavio na pet različitih pozicija (i to u prostorima predviđenim za izlaganje dela konstruktivne, kompjuterske i konceptualne umetnosti, kao i na fasadi izložbene zgrade), nastojeći time anulirati efikasnost odvojenih sekcija koje su izloženom materijalu nametnuli organizatori ove manifestacije. Rad Barry Flanagana *Avgust 1* iz 1969.

bio je koncentrisan na problem razlaganja materijalnih faktora koji čine građu samog tela slike pre momenta intervencije na njenoj površini (napeto i opuštено platno, blindram, kanap i dr), postavljajući time akcenat njenog stvarnog funkcionisanja na primarno fizičko prisustvo upotrebljenog materijala, dok je Reiner Ruthenbeck izlagao platno obešeno o vodovodnu cev, čime je obezbedio stanje permanentnog vlaženja površine tkanine koja je tim postupkom bila podvrgnuta procesu veštačke promene svojih stvarnih materijalnih karakteristika. Nasuprot njemu, Howard Selina pošao je od pretpostavke da »radovi treba da budu prirodni rezultat ideje, materijala i realizacije«, pa je u tom smislu razvijao prostrane dimenzije platna na kojima je nanosio slojeve zemljanog praha nađenog na određenim lokalitetima koje je precizno registrovao u samim nazivima ovih »slika« (na primer: 53° 49' n — 1° 34' w, Leeds ili 51° 33' n — 0° 05' w North London i sl.). S druge strane, John Latham koristio je površinu platna kao poligon za različite intervencije, kao što su cepanje tkanine, ispisivanje ili prskanje bojom, s tim što je posebno naglašavao faktor vremena koje je bilo potrebno da posredstvom opisanih radnji oblik »slike« dobije svoj definitivni izgled. Braco Dimitrijević je u svojim — kako ih sam naziva — »najnovijim slikama«, rađenim emajlom na platnu, primenjivao tehniku karakterističnog Pollockovog drippinga, nastojeći da se modelu njegovih dela približi do granice potpunog plagijata, da bi tako u duhu svojih teza o ulozi slučajnih okolnosti koje doprinose stvaranju društvenog statusa pojedinih ličnosti i pojava provocirao i pitanje stvarne adekvatnosti kriterijuma po kojima izvesne slike dobijaju maksimalnu vrednosnu razinu, dok druge, njima po formi gotovo identične, ostaju izvan bilo kakve istorijsko-umetničke i kulturne valorizacije. Najzad, Giovanni Anselmo je ovom prilikom izložio svoj već poznati rad *Ulazak u delo* iz 1971, na kome je, koristeći se snimkom Paola Mussat Sartora, demonstrirao postupak razvijanja fotografije na senzibilizovanom platnu, izvlačeći iz učinka samog prizora efekat značenja koji je sugerirao u nazivu dela.

Svi radovi predstavljeni u ovoj sekciji izložbe *Tendencije 5* pripadali su, uprkos razumljivih međusobnih razlika u postavci i rešavanju konkretnih problema, onom tipu delatnosti koja je striktno i radikalno orijentirana u pravcu ispitivanja uslova i okolnosti na osnovu kojih jedna određena misaona operacija može poprimiti attribute umetničkog čina. Pri tom, kao nužna fizička podloga posredstvom koje su procesi ovih ispitivanja bili vršeni korišten je materijal platna, što ovde nije bilo tretirano — da se još jednom ponovi — kao medijum slikarstva već samo kao instrumenat jedne analize koja je svoj problemski tok vodila pravcem sagledavanja granica unutar kojih niz individualnih intervencija vezanih za motiv samog fizičkog predmeta »slike« može doprineti bližem i preciznijem saznanju o prirodi onog područja što ga još uvek nazivamo pojmom umetnosti. Sigurno je, pri tom, da simptomima koje nudi nekoliko navedenih primera ne mogu iscrpiti sve moguće solucije i tako dovesti do zaključaka opšteg i generalnog važenja. No, ipak, jasno je da se, unatoč mnogih bliskosti u postupku i načinu mišljenja u delima pomenutih umetnika, ne radi o pojavi jedne određene umetničke struje vezane po srodnosti stilskog karaktera, već pre o nizu različitih pojedinačnih opredeljenja koja putevima vlastitih radnih metoda kreću istim ili sličnim ciljevima. A ti zajednički ciljevi svih ovih aktivnosti motivirani su, čini se, nastojanjem da se izgradi i stalno širi onaj globalni koncept umetnosti koja će kao svoj temeljni predmet uvek iznova problematizirati temu analize vlastitih mogućnosti i vlastitih dometa, jer će jedino obnavljanjem te istraživačke zone umetnost danas uspeti da se otkloni od pritiska njenoj prirodi stranih i eksternih faktora, ostajući tako i nadalje polje oslobođeno uticaja trenutno dominantnih programa i kriterijuma.

jožef pap

PIŠU OD KUĆE

RODENJE PESME

Za Rudolfa Bručija

Iz guguta
(Ili krika)
Poleti

Nerodena
Beskućnica

Ko da je ljubi
Ko da je prepovija
Dok se ne sjati

S gugutom
(Ili krikom).

BEZ

Samo beskraj neba.
Bez krila.

I nenasić pogled
praznih duplji.

Bezizraz tuge.

Gled ničega u ništa.
Tužbalica bez mržnje.

PIŠU OD KUĆE

Lipsao jadni Muki.
Plug il' detelina dodoše mu glave.
(Reče veterinar: za rad
više nije — da ga prodamo kasapinu.)
Lipsao jadni Muki.
Žao nam bilo da ga prodamo kasapinu.
Godinu dana se brinuli, štedeli jadrnika.
Po detelinu krenusmo.
i među da ispravimo.

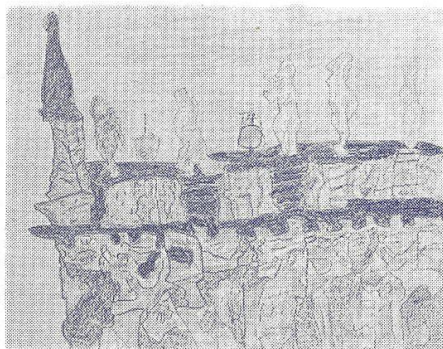
Sklijokao se na poslednjem zaokretu.
(Reče veterinar: za rad
više nije — da ga prodamo kasapinu.)
A lepo ga beše pogledati:
kopa, lupka kopitama
na letnjim jaslama,
retko je kašljao već,
presijavaju se zaobljene sapi.
Veterinar reče
sve je učinio što se moglo —
nabio tri injekcije,
isprao stomak.
Račun preko dve hiljade.
Ali lipsa jadni Muki.
Više nije bio za rad,
a žao nam bilo da ga prodamo kasapinu.

POVODOM SMRTI M. L. KINGA

Pomerio mi se
(mada nije pao)
kamen sa srca.
Eno: na reči
kuršumi odgovaraju.
Dobar znak!
Reči u stroji!
Preveo sa mađarskog autor

milan nenadić

PRIZOR ZA ZVER

OPŠTI ODAR

Drevna suza kretaće se nad glavama
Ridaj tiho Urlaj smerno Čuti
Nešto će se iz dubine otkinuti
I ploviti kad te nije po dušama

Ljudski puti dobrim smerom uništenja
Grobna barka ne razume koga ne sme
Da prenese Drhturimo: Ali pesme?
Naša bolna uzaludna otkrovenja

Plovi mirno i smeši se Umri bodar
Nad živima kretaće se oblak beo
Neka nisi Nek te nema Svemir ceo
Plovi s tobom S tobom plovi opšti odar

OSNOVNA PESMA

Telo na istom mestu čami
Pružena ruka ne dodira svet
Skapava bilo Sve u tami
Skapava oko palo nad cvet

Kako me samo ljubi daljina
Lica bolesnog i tako bleđa
Doći ću Neću Iz svih dubina
Osećam da me mrtvac gleda

Tajna reči jest tajna sveta
U tu šumu srce mi tamno
Pada u dahu Iz zaleta
Opasno nevešt mrem pomamno

STARI PLAMEN

D. Sekulić

Stari plamen motri
Sa prstena sveće
Na središte noći
U koje ulećem
I lagano kružim

Sred njegovih dvora
Duh moj poigrava
Pažljivo žar pijem
Da me ne speli
Usijana glava

Stari plamen dahti
Svoje gladne moći
To je mudrost cela

Danju ga napuštam
Odmaram se ćutke
Kako bismo noći
Provodili sami
U grejanju telâ

MOJA SLIKA

Smrt u okviru
Zamršeno crno-belo
Mnogi mirisi i mnoge nijanse
Zlatna jeza u okviru
Ta međusobna zverka Srce
Ta primenjena misao o raspadanju

Tane — Ličnost
Um — Budilnik
Razvejan Bezbroj na krstači

Mnogi glasovi u srcu
I baš me oni isključuju
Divan prekrasan ja
U crno-belom nebu rastrgan

PRIZOR ZA ZVER

Čini mi se da sam onaj drugi
Da sam Duh onoga drugog
Koji je budno ćuteći
Dokučio sve:
Tihe naivne puteve sazvežđa
Život svoj i život drugih životinja
Njihovo prijateljstvo i gutanje
Ljubavne susrete i pomamna klanja

Čini mi se da sam onaj drugi
Da sam Duh onoga drugog
Koji je shvatio veliko i malo
Doživeo smrt u sve uključenu
U prvoj jezi celinu smrti osetio
I sebe celog u nju unesenog

Čini mi se da sam onaj drugi
Da sam duh onoga drugog
Koji je onjušio i shvatio sve

dragoljub jeknić

GOVOR

Govorim da bih bio živ.
Da bih to znao.
Da bi vatra gorela,
plamen bdeo.
Da bi se godišnja doba smenjivala
nemušto
kao duša.

Govorim da bi se bedro žene otvaralo
i potom šumelo drvo.
Da bi koleno njeno bilo uz moje
i koren moj u njenoj noći.
U tami.
U svanuću.

Govorim da bi smrt
ćutala kao delo.
Da jezik svoj ne zaboravim.
Da se sačuvam mudrosti.
Hrabrosti.
I lukavstva.

Govorim da bi ono što kažem
rodilo novi govor.
Preletajući prazninu
i uzbuđujući
kam.

se pesma shvati kao SVEČANOST RAZUMA jer, po njemu, ONA NE MOŽE DA BUDE NESTO DRUGO.

Završna pesma *Zglasja, Orao* — na koju se u potpunosti odnosi i naziv šestog ciklusa: *Glas zglasja: zakletve krug* — javlja se kao pesnikinjin zavet viđenju umetnosti kao nečega što treba da traži i odražava metafizički kvalitet stvaranja i življenja, kao nečega što će — poput orla koji, jer boravi u visinama, »ne podozreva od prostora niznog« — prevladati onespokojavajući i tabuizirani sistem vrednosti ustanovljen svakodnevnicom i od svakodnevnice prihvaćen kao apsolut.

U svetlosti prethodnih zaključaka, poezija Draginje Urošević pokazuje se kao stvaralaštvo osobene ontološke orijentacije. Osobene utoliko što pesnikinja poetsku činjenicu vidi kao mogućnost za premošćenje, za spajanje »puteva« kojim hode — na jednoj strani: Biće, individuum sa svojom opsednutošću egzistentnim, i — na drugoj: produkt tvorilačkog čina, kojemu je imanentan napor ka prevazilaženju ljudskih okvira. Upravo to i čini da se poetska fakta *Zglasja* javljaju kao objekti meta-psihike realnosti, kao činioci kojima je u prirodi da permanentno otvaraju i uslovljavaju nove prostore za razumevanje i saznavanje života, ali i za trajno pomirenje sa nemoći pred vremenom. Tek je *humka* oličenje kategorije beskrajsnosti.

Za zbirku Draginje Urošević ipak treba reći da je najpre dobro ispisano pesničko štivo. Pesnikinja je izgradila veoma suptilan osećaj za vrednost reči, čak toliko da ga ponekad, u poletu, i zloupotrebljava. Ne retko ona reč dovodi do pojmovnog znaka karakterističnog za tzv. »diskurzivno« mišljenje i u tim prilikama ne samo da takva reč gubi svaku funkcionalnost u stihu nego i nagoveštena uspešna odstupa nja od jezičke prakse savremenog srpskog pesništva uprošćuje, čini estetski izlišnim. Svođenje reči na njihove osnovne znakovne impulse, zgusnjavanje govora (da upotrebimo izraz koji se odomacio u našoj kritičarskoj praksi), takođe u mnogo navrata nepotrebno usložnjuje jezičku artikulaciju pesme, ritmička krivulja se kida, misao biva neodređena. Pa ipak, najveći nedostatak ovoga pevanja ogleda se u prekomernom, u najmanju ruku — čudnom korišćenju inverzije. Najčešće u funkciji stilizacije pesničkog govora, inverzija ponajviše ostvaruje efekat suprotan onome koji joj je pesnikinja namenila. Inverzija, naime, trebalo bi da se iskaže kao određena posebnost *Zglasja*, ali ona prevashodno opterećuje stih, razloma zakonitosti verbalnoga poretka u njemu, usporava opštu dinamizaciju uznačavanja simbolike, oslanjanje na unutrašnje obilje reči (koje tek preko svoje komunikativne perspektive dostiže zenit značenja) čini nepouzdanim, površnim. Reklo bi se da preobilno prisustvo inverzije zamenjuje skoro potpuno odsustvo metafore u *Zglasju*.

Zbirka o kojoj je reč, čak i pored ovih zamerki, i pored izvesnih neslaganja sa razrešavanjem fundamentalnih problema sa kojima se Draginja Urošević uhvatila ukoštac, neslaganja koja se — po našem uverenju — bude u svakom čitaocu *Zglasja* (što je, naravno, u značajnoj meri pohvala ovoj poeziji) — zaslužuje ozbiljnu pažnju.

krstivoje ilić

U SAMO VEČE

IZA ŽIVOTA: SONET

Mi što smo sa zemljom tako prisni
i puni obećanja, sebi, da će se ovo lice,
jednom, kad iz praznine krenu golubovi, i sni
o njima, kao što i biva sred opšte ravnice

srušenih stvari, o, u zasencima tame,
gde stvarno drvo žubori, (Možda stub vlage
u njemu!)
ko ljudski glasovi, i gluvlje: lagano, u zemnu
vratiti jeku, iznova na pretežni kamen

spremno, ko oni što se nekad prepoznaše
u fasadama, zagrljeni, pre pada, tako i naše
biće, samo je dubljim strahom savladano,

u noći, kad se i druge snage nadmašuju, lako,
naglim predanjem o smrti, gde će, za mlakom
rukom krenuti svet, ka jedinstvu sa tlom, u
koje padamo.

MUTNE STANICE LJUBAVI

Ogromno je disanje što javu ispunjava
Kao noć na kraju prostora kobnog. (Ko zna
u kom
svršetku!) Ako si bio odsutan, eto, sad

munjama
najavi svoj ponovni vidik. O, potonuo je dom.
Gle, miruje presanak. Bašta se ćutanjem veže
za samoću. Ovde nikoga nema. Izgleda, svi su
oblici

čisti. (Stvari iz nas u druge zaklone beže).
Kao što jesen, niz guste žile senki, grobnici
pijanstva žuri. Ali i dole, duge suše tela
ištu hlad. (U mesu opet kopni vuk!) O, mutne

stanice ljubavi! Do njih, sama su nas usta
dovela
Jer, sve više skreće vreme u gore usputne.

POSLEDNJE LIŠĆE

O zaostalo lišće na vrhu poznih topola,
sazdano od mekoće, kao san: pod tobom čeka
večno napušteni svet. Ali tvoja stabla, do pola
srasla sa trnjem, još su za naše oko daleka.

Možda će neki novi dolazak sa visine
(Dolazak kakvih vetrova ili zvezda snenih)
Taj prastari poredak u nama da izmeni
Mada se oni zadnji listovi ipak nestvarni čine.

Ja sasvim osećam sebe kako se niz koru
života spuštam. (Uz neki zastoj na iznenada
mladoj grani!) Kao što se spuštaju vlažnom
dvoru
mrtvac. O zaostalo lišće, požuri! I stablo pada.

IZA SVEGA ŠTO TEK TREBA DA BUDE

Iza prevoja šuma (Kao prevoja predskazanja!),
javlja se ogluvni čas. O, zar se opet menja
poredak tamnih sila! Ili se, pre venjenja,
zvezde opiru progonstvu, kroz nerazumna
stanja.

Počinje preseljenje iz tela: u vatru i udes
Od prostranstva u nama ništa ostalo nije
Začuden i smo! Gle, u dubinama ljubavne
istorije
izrasta ždral, iza svega što tek treba da bude.

JESEN

Oborena su gnezda. Sad ptica u viši
prostor odnosi uspomene. I čeka
jeku vetrova. O, ustani, i zanjži
sve to u tišini, što izdaleka

šumi kao bol. Sav taj predah
prostora nad nama. Zastor zlata.
Kasno je već, i mi vidimo: bez reda
kreću se tela u neka prognošta nepoznata.

IZNOVA PRED TOBOM

Osećam, sad si još dublje
skrivena u meni. A nemam tih reči
koje te mogu izvesti. Samo poljubljen
cvet usta ti najavljuje: bolom večnim!

U SAMO VEČE

U samo večje, u pregibu njegovih boja
Neoprezan, oblikom svoga rasta sputan,
odmara se čovek sa lirom. Njemu po koja
zmija promine grlom, i onda niz vene odluta.

Međutim, čovek iščekuje jesen. Ne ono vreme
hodanja niz livade, kad se zbivaju promene
u telu i drveću. Već smiraj, kad zaneme
usta praznine, čim se bliska smrt pomene.